

105

PLUSTAAK

100

WERKBOEK 8
ANTWOORDEN

95

90

85

80

TAAL
GEVARIËERDE OPDRACHTEN

75

70

65

60

55

DELUBAS

50

Gebruiksaanwijzingen

In dit boekje staan de antwoorden en uitwerkingen van vragen en opdrachten van het werkboekje. Het kan voorkomen dat jouw antwoord niet precies hetzelfde is als het antwoord dat in dit boekje staat. Dat betekent niet dat jouw antwoord fout is. Als in jouw antwoord met andere woorden hetzelfde staat als in het antwoord in dit boekje, kun je je antwoord goed rekenen.

Maar ... wees niet te snel tevreden met je eigen antwoord.

Probeer steeds na te gaan waarom jouw antwoord verschilt van het antwoord dat in dit boekje staat.

Bij sommige opdrachten moet je zelf iets schrijven.

Bij die opdrachten staan voorbeeld-antwoorden.

Voor de opdrachten waarbij je zelf een tekstje moet schrijven, vind je in dit boekje geen uitwerking.

Dat is natuurlijk ook niet mogelijk.

Wel staan er vaak aanwijzingen waar je op kunt letten als je je eigen tekst nog eens doorleest.

Soms staan er suggesties om je tekst aan anderen te laten lezen.

Dat kunnen medeleerlingen zijn, maar ook de leerkracht.

Zij kunnen wel aangeven wat ze van jouw tekst vinden.

Succes!

DELUBAS
Educatieve Uitgeverij
van Ostadeplein 8
5151 SW Drunen
Telefoon: 0416 380482
Fax: 0416 322647
www.delubas.nl

AUTEURS: E & M Marelus
Ine van Bochove
Toos Duyx - Bodegraven

ILLUSTRATIES: Adri Smit

VORMGEVING: Adri Smit
Thijs van Wijngaarden

OMSLAG: Carla Gerritzen

BRONNEN: zie werkboek

ISBN 90 5300 032 1 (antwoordenboek 8)

Copyright © DELUBAS Educatieve Uitgeverij

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, het zij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Heb je echt een toontje hoger geschreven?
Er zijn drie manieren om dat na te gaan.

I

In de eerste plaats kun je zelf je eigen tekst nog eens bekijken.

- Komen er veel 'deftige' woorden voor in je tekst? Tel ze maar eens na.
- Hoe ingewikkeld zijn de zinnen die je gebruikt? In hoogdravende teksten zijn de zinnen vaak zo lang en ingewikkeld dat je ze soms wel twee keer moet lezen voor je begrijpt wat er staat. Heb jij ook zulke zinnen gebruikt?

II

In de tweede plaats kun je dat nagaan bij anderen. Bijvoorbeeld op de volgende manieren.

- Lees voor de klas of voor een groepje van bijvoorbeeld vijf kinderen eerst het verhaaltje in de linker kolom voor en daarna jouw 'deftige parafraze'. Vraag dan je klasgenoten de verhaaltjes een cijfer voor deftigheid te geven. Krijgt jouw parafraze een hoger cijfer, dan heb je het goed gedaan!
- Als iemand anders in je groep deze taak ook gemaakt heeft, kun je de door jullie geschreven teksten naast elkaar leggen en vergelijken. Je kunt zin voor zin nagaan welke taal het deftigst klinkt. Als je deze taak samen zou maken, zou het verhaal waarschijnlijk nog hoogdravender zijn geworden.
- Je kunt je eigen verhaal natuurlijk ook door je leerkracht laten lezen. Welke zinnen vindt hij of zij het best geslaagd?

III

Je kunt je eigen tekst ook vergelijken met de voorbeeld-tekst hiernaast.

Onenigheid bij de omheining

Het is een overweldigende drukte bij de entree waar de bezoekers met toegangsbewijzen zich hebben opgesteld. Het is de wachtenden toegestaan één voor één door de tourniquet binnen te treden. Daar worden ze onthaald door de portier, gekleed in een blauw, goudgeknoopt kostuum. 'Wij vragen u deze plaats in alle rust te betreden,' maant hij de mensen herhaaldelijk. 'Graag uw toegangsbewijzen gereed houden. Voor een ieder is een plaats gereserveerd.' De toegangsbewijzen worden door de portier ingenomen en de controlestrook wordt verwijderd. Maar door het trage tempo waarin dit geschiedt, neemt het geduld van de bezoekers steeds meer af. Intussen worden de wachtenden ook nog onthaald op enige neerslag. Enige versnelling zou geen kwaad kunnen, zo meent menigeen. Plots nadert in een straf tempo een heer met een pakketje onder de arm. Bij nader inzien blijkt het de heer Prik te zijn die zonder dralen de rij wachtenden passeert.

Tsetseevlieg speurt naar zweet

De tsetseevlieg, een bloedzuigend insect dat de parasiet overbrengt die de gevreesde slaapziekte bij de mens veroorzaakt en nagana (of tsetseeziekte) bij vee, proeft en ruikt zijn prooien aan zweet en aan alcohol. Dat heeft de Groningse bioloog drs. Wynand van der Goes van Naters vastgesteld.

De tsetseevlieg heeft twee smaakzintuigen op elke poot en reukzintuigen op zijn antennes. Met zijn smaakzintuigen spoort de vlieg urinezuur - een afbraakproduct van de celstofwisseling - en enkele andere aminozuren op die in het zweet voorkomen.

Van der Goes van Naters, die op 27 juni aan de Rijksuniversiteit Groningen promoveert, stelde vast dat de tsetseevlieg deze stoffen ziet als indicator dat er onder het oppervlak waarop hij

is neergestreken bloed te halen valt. Op een verwarmd testoppervlak dat met urinezuur was ingesmeerd, bleken de vliegen vaker te steken dan op oppervlakken zonder urinezuur.

In een veldproef in Zimbabwe bleek bovendien dat de vliegen langer bleven zitten op een met insecticide geïmpregneerde vliegenva als die ook met urinezuur was ingesmeerd. Hierdoor kan de hoeveelheid insecticide in de val worden teruggebracht. En dat is gunstig voor het milieu en de portemonnee.

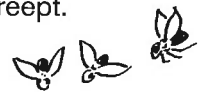

De reukzintuigen van de tsetseevlieg reageren op een bepaald alcohol, dat voorkomt in het geurmengsel dat door vee wordt afgegeven. De reukzintuigen bestaan voor een deel uit cellen die gevoelig zijn voor alcohol. Met die cellen detecteert de tsetseevlieg op grote afstand vee.

1 Er staan twee stukjes in de tekst die een experiment beschrijven. Die zijn onderstreept.

2 Opmerking

De woorden in het gearceerde deel zijn natuurlijk slechts voorbeelden. Het is heel goed mogelijk dat jij daar andere woorden hebt ingevuld.

WOORD	BETEKENISOMSCHRIJVING
<i>tsetseevlieg</i>	<i>bloedzuigend insect dat de parasiet overbrengt die de slaapziekte bij de mens veroorzaakt en nagana bij vee</i>
<i>urinezuur</i>	<i>aminozuur, afbraakproduct van de celstofwisseling</i>
<i>parasiet</i>	<i>een dier dat of een plant die leeft en zich voedt ten koste van andere wezens</i>
<i>promoveert</i>	<i>de graad van doctor krijgen</i>
<i>indicator</i>	<i>aanwijzing</i>
<i>insecticide</i>	<i>insecten-bestrijdingsmiddel, insectenvergif</i>
<i>celstofwisseling</i>	<i>het omzetten van voedingsstoffen in de cellen van het lichaam</i>
<i>bioloog</i>	<i>iemand die plant- of dierkunde gestudeerd heeft</i>
<i>impregneren</i> (geïmpregneerd)	<i>laten doortrekken met een vloeistof</i>
<i>detecteren</i> (gedetecteerd)	<i>ontdekken, opsporen, aan het licht brengen</i>

A

Kees is een aardige jongen.
Kees gaat naar huis.
Kees wil thuis wat drinken.
De moeder van Kees wil ook wat drinken.

B

Kees is een aardige jongen.
Hij gaat naar huis.
Hij wil daar wat drinken.
Zijn moeder wil dat ook.

1 Vergelijk tekst A en B.

Je ziet dat in B Kees door *Hij* vervangen is, *thuis* door *daar*,

De moeder van Kees door *Zijn moeder* en *wat drinken* door *dat*.

Dat kan omdat de lezer begrijpt dat bijvoorbeeld met *Hij* Kees bedoeld wordt. Woorden als *hij*, *daar* en *dat* noemen we verwijswwoorden. *Hij* verwijst naar Kees, *dat* naar *wat drinken*.

De meeste mensen vinden dat B plezieriger leest dan A.

Vergelijk de tekst die je geschreven hebt met de tekst in de rechterkolom hieronder.

Zijn er verschillen? Soms heb je de keuze tussen vervangen door een verwijswoord of laten staan. Kijk dan zelf welke versie je beter vindt.

De grote steden in de Derde Wereld groeien veel sneller dan de steden in Europa of Noord-Amerika. De grote steden in de Derde Wereld groeien veel sneller omdat het geboorte-overschot in de Derde Wereld veel groter is en omdat in de Derde Wereld erg veel mensen van het platteland wegtrekken naar de stad. Waarom trekken zoveel mensen van het platteland naar de stad? Het wonen in de stad is immers geen lolletje. Voor mensen met weinig geld zijn in de stad geen behoorlijke huizen te vinden. Het is ook niet gemakkelijk om in de stad werk te vinden. Veel mensen wonen hun leven lang in krottenwijken. Krottenwijken hebben in elk land weer een andere naam. In Brazilië is die naam 'favelas', in Peru 'barriadas', in Columbia 'barrios' en de krottenwijken in Jamaica heten 'shanty towns'.

De grote steden in de Derde Wereld groeien veel sneller dan die in Europa of Noord-Amerika. In de Derde Wereld groeien ze veel sneller omdat het geboorte-overschot daar veel groter is en omdat daar erg veel mensen van het platteland wegtrekken naar de stad.

Waarom doen zoveel mensen dat? Het wonen in de stad is immers geen lolletje. Voor mensen met weinig geld zijn in de stad geen behoorlijke huizen te vinden. Het is ook niet gemakkelijk om er (of laten staan: in de stad) werk te vinden. Veel mensen wonen hun leven lang in krottenwijken. Die hebben in elk land weer een andere naam. In Brazilië heten ze (of laten staan: is die naam) 'favelas', in Peru 'barriadas', in Columbia 'barrios' en Jamaica 'shanty towns'.

2 Lees beide teksten nog eens rustig door. Welke tekst leest het prettigst en waarom?

Als het goed is leest de herschreven tekst het prettigst. Overbodige herhalingen maken de zinnen onnodig lang en saai en dat leest niet fijn.

Laat de teksten ook nog eens door een klasgenoot lezen. Zijn jullie het eens?

Hiernaast staan 5 vaste uitdrukkingen. Kies 3 uitdrukkingen uit en bedenk bij elk een situatie of een gebeurtenis waarin de uitdrukking van toepassing is. Je moet hiervan een mondelinge presentatie voorbereiden voor een groepje medeleerlingen. Elk van de drie presentaties moet tenminste 30 seconden duren. Zorg dat je in ieder geval weet wat de gekozen uitdrukkingen betekenen. (Anders kun je geen goede situaties bedenken.) In de kaders hieronder schrijf je in spreektaal op wat je ongeveer gaat vertellen. Naast elk kader schrijf je een aantal steekwoorden op. Dat zijn woorden die de grote lijn van je presentatie weergeven. Als je de draad van je verhaal kwijt bent, kun je die weer terugvinden door even naar de steekwoorden te spieken.

Als de kat van huis is, dansen de muizen.

Wie niet sterk is, moet slim zijn.

De appel valt niet ver van de boom.

Na regen komt zonneshijn.

Vreemde ogen dwingen.

In je situatiebeschrijvingen moet de betekenis van de vaste uitdrukking goed naar voren komen. Lees je situatiebeschrijvingen nog eens door en controleer of de betekenis van de uitdrukking er duidelijk genoeg in verwerkt is.

Betekenis van de uitdrukkingen:

Als de kat van huis is, dansen de muizen:

Als degene die de baas is er niet is, houden de anderen zich niet meer aan de regels.

Wie niet sterk is, moet slim zijn:

Als je iets niet met kracht of geweld op kunt lossen, zul je een slimme oplossing moeten bedenken.

De appel valt niet ver van de boom:

Kinderen lijken op hun ouders.

Na regen komt zonneshijn:

Na een periode waarin het wat tegenzit, komt vanzelf weer een periode waarin het meezit.

Vreemde ogen dwingen:

Voor vreemden doe je eerder iets dan voor bekende mensen.

Hebben je klasgenoten de vaste uitdrukkingen geraden? Dan heb je deze taak goed uitgevoerd.

Je kunt de situatiebeschrijvingen en de steekwoorden ook nog door je leerkracht laten lezen. Hij of zij kan ook beoordelen of de beschrijving goed aangeeft wat in de vaste uitdrukking bedoeld wordt.

- 1 Vergelijk je samenvatting met wat hieronder staat. Je moet ongeveer hetzelfde hebben opgeschreven als in de tweede en derde kolom.

<p>De driehonderd meter grote radiotelescoop bij Arecibo op Puerto Rico is vorige week opnieuw in bedrijf gesteld na een opknappbeurt van vijf jaar. Voor vijftig miljoen gulden is de telescoop voorzien van een revolutionaire spiegelconstructie voor het focussen van de radiostraling, een nieuw radarsysteem met een vermogen van één miljoen watt, en een metalen scherm om aardse interferentie tegen te houden.</p>	<p><i>Op Puerto Rico is de radiotelescoop bij Arecibo opnieuw in bedrijf gesteld. De telescoop heeft een nieuwe spiegelconstructie, een nieuw radarsysteem en een interferentie scherm.</i></p>	<p><i>Op Puerto Rico is de radiotelescoop bij Arecibo opnieuw in bedrijf gesteld. De telescoop wordt gebruikt voor radio-sterrenkundig en ionosferisch onderzoek. Hij is na de vernieuwing van de spiegelconstructie en de radar veel gevoeliger geworden.</i></p>
<p>De Arecibo-telescoop, bekend geworden door de James Bond film Goldeneye, werd in 1963 gebouwd voor militaire doeleinden. Al lange tijd wordt er vrijwel uitsluitend radiosterrenkundig en ionosferisch onderzoek mee gedaan. De kolossale Arecibo-schotel is onder meer gebruikt voor het onderzoeken van pulsars, voor het bestuderen van planeten en planetoïden met radar en voor de speurtocht naar buitenaardse beschavingen.</p>	<p><i>De Arecibo-telescoop wordt gebruikt voor radiosterrenkundig en ionosferisch onderzoek.</i></p>	<p><i>Hij is na de vernieuwing van de spiegelconstructie en de radar veel gevoeliger geworden.</i></p>
<p>Dankzij de nieuwe spiegelconstructie is de telescoop drie keer zo gevoelig als voorheen en werkt hij in een veel breder golflengtegebied. Het radarsysteem is zelfs twintig maal gevoeliger geworden.</p>	<p><i>De telescoop is na de vernieuwing veel gevoeliger geworden.</i></p>	<p><i>Hij is na de vernieuwing van de spiegelconstructie en de radar veel gevoeliger geworden.</i></p>

- 2 Vooral de moeilijke woorden in de samenvatting (de derde kolom) zijn van belang:

MOEILIJKE WOORDEN:	BETEKENIS:
<i>(radio)telescoop</i>	<i>instrument voor onderzoek van de ruimte zoals het waarnemen van straling die sterren uitzenden</i>
<i>radiosterrenkundig</i>	<i>de straling die sterren uitzenden</i>
<i>ionosferisch</i>	<i>elektrisch geladen deeltjes (atomen) in de ruimte</i>
<i>spiegelconstructie</i>	<i>apparaat waarmee de straling wordt opgevangen</i>
<i>radar</i>	<i>apparaat om straling op te vangen en weer te geven</i>

Om het stukje volledig te begrijpen moet je echt iets afweten van dit onderwerp.

1 Oeroud

Oer noemen we een voorvoegsel van **oud**. **Oer** betekent hier: **erg**.

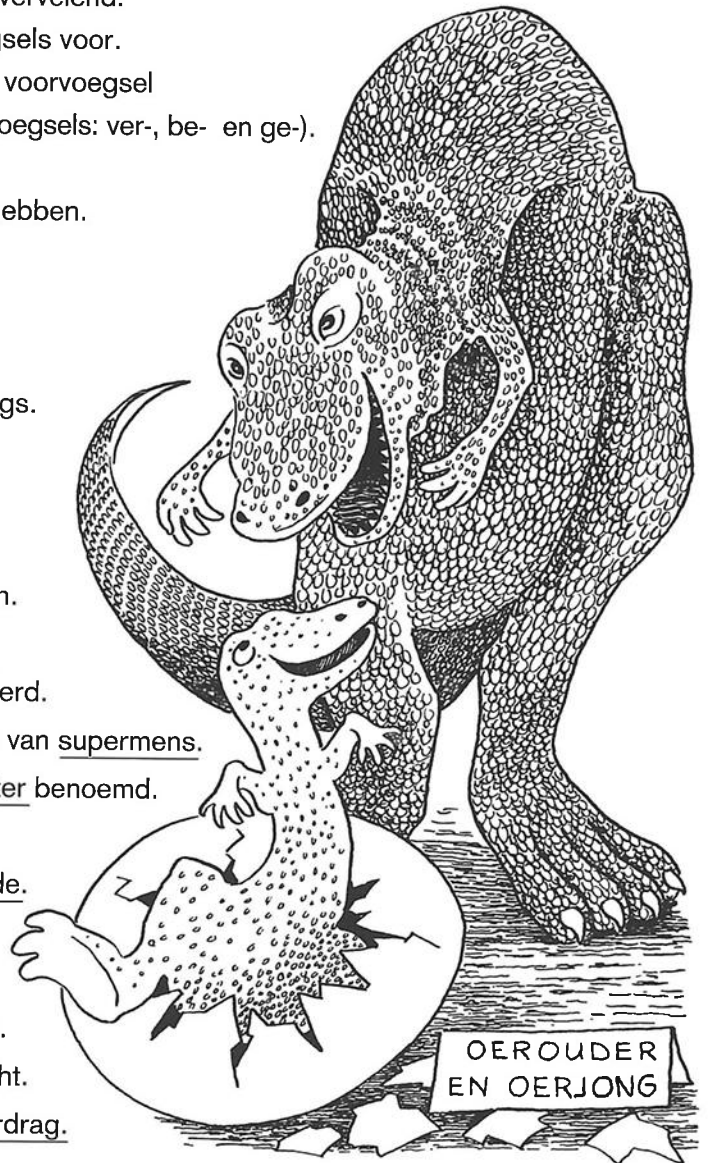
Denk ook maar eens aan oergezellig en oervervelend.

In de zinnen hieronder komen ook voorvoegsels voor.

Onderstreep in elke zin een woord met een voorvoegsel

(met uitzondering van woorden met de voorvoegsels: ver-, be- en ge-).

- Ik wil niets met dit misbaksel te maken hebben.
- Hij is ontrouw aan zijn beste vrienden.
- Hij is bevorderd tot opperrechter.
- Wat een wansmakelijk mannetje ben jij.
- De ex-burgemeester kwam ook even langs.
- Zijn opmerking was onterecht.
- Zijn ex-vrouw was jarig.
- Deze jongen is hyperactief.
- Hij is subhoofd van de afdeling hierboven.
- Hij hoort bij de contra-spionage.
- De vice-voorzitter was die avond verhinderd.
- Bekende sporters krijgen soms de allure van supermens.
- De wethouder werd tot loco-burgemeester benoemd.
- Hij gaat altijd naar de niet-rokers coupé.
- In je kamer is het weer een grote wanorde.
- Deze groepering is sterk anti-Israël.
- Hij is aartslui.
- Niet alle anti-roos shampoos helpen echt.
- Ze hebben hun huis ultra-modern ingericht.
- De buurlanden sloten een niet-aanvalsverdrag.

2

Voorvoegsels hebben een betekenis. Een aantal betekenissen staan in de tabel hieronder.

Zet de onderstreepte woorden op de juiste plaats in de tabel.

ONTKENNING	SLECHT OF FOUT	VERSTERKEND	GERICHT TEGEN IETS	FUNCTIE-AANDUIDING	VORIG
<u>ontrouw</u>	<u>misbaksel</u>	<u>hyperactief</u>	<u>contra-spionage</u>	<u>opperrechter</u>	<u>ex-</u>
<u>onterecht</u>	<u>wansmakelijk</u>	<u>supermens</u>	<u>anti-Israël</u>	<u>subhoofd</u>	<u>burgemeester</u>
<u>niet-rokers</u>	<u>wanorde</u>	<u>aartslui</u>	<u>anti-roos</u>	<u>vice-voorzitter</u>	<u>ex-vrouw</u>
<u>niet-</u>		<u>ultra-modern</u>		<u>loco-</u>	
<u>aanvalsverdrag</u>				<u>burgemeester</u>	

Groot probleme

Mike, Kallie en Jimmy hou vakansie. Hulle wil kyk wie die fiksste is en besluit om vyf kilometer die see in te swem. Alles gaan goed en die stryd verloop baie gelykop. By die omdraaipunt is alle drie nog saam. So drie kilometer van die kant af kyk Mike terug en sien twee vinne agter hulle aankom. Hy skree vir Kallie: 'Ons word agtervolg!' 'Wie dink jy is dit?' wil Kallie weet. Die keer antwoord Jimmy. 'Ek weet nie. Maar as daardie vinnen nie di van 'n 1947-Plymouth is nie, het ons groot probleme.'

Een groot probleem

Mike, Kallie en Jimmy zijn op vakantie. Ze willen kijken wie het snelste vijf kilometer in zee kan zwemmen. Alles gaat goed en de strijd gaat gelijk op. Bij het draaipunt zijn ze alle drie nog bij elkaar. Op zo'n drie kilometer van de kant kijkt Mike om en ziet dat er twee vinnen achter hen aankomen. Hij schreeuwt naar Kallie: 'We worden achtervolgd!' 'Wie denk je dat het is?' wil Kallie weten. Dan antwoordt Jimmy: 'Ik weet het niet. Maar als die vinnen niet van een Plymouth, model 1947, zijn, dan hebben we een groot probleem.'

- 1 Jouw vertaling moet ongeveer hetzelfde zijn als de vertaling hierboven.
- 2 Onderzoek: vergelijk de beide talen. Welke verschillen en overeenkomsten vallen je op?

a ZINSBOUW

Aandachtspunt: let op het enkelvoud of meervoud van het onderwerp en de persoonsvorm.

Het opvallendste verschil tussen het Nederlands en Zuid-Afrikaans is: de persoonsvorm in het Zuid-Afrikaans staat steeds in het enkelvoud, ook als het onderwerp meervoud is.

b WERKWOORDSPELLING

Aandachtspunt: Let op de persoonsvorm als het onderwerp enkelvoud is.

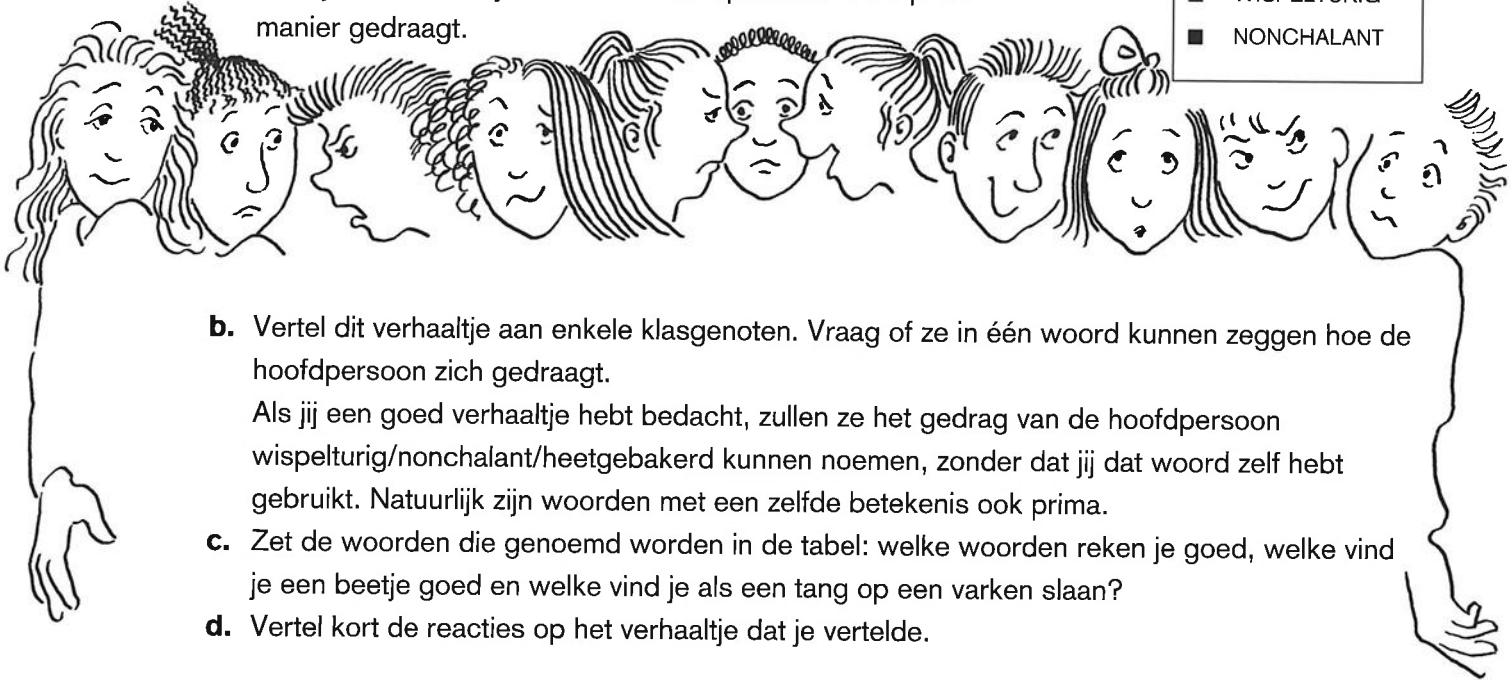
In zinnen met hij, zij, het (de derde persoon enkelvoud) heeft de persoonsvorm in het Zuid-Afrikaans de vorm van ik-zinnen (de eerste persoon) in het Nederlands.

- 3 Ga na waardoor het komt dat het Zuid-Afrikaans op onze taal lijkt en waardoor het komt dat er verschillen tussen deze talen bestaan.
Zuid-Afrika was eerst een Nederlandse kolonie. Een groot deel van de huidige blanke bewoners zijn afstammelingen van Nederlandse emigranten. Je zou het Zuid-Afrikaans daarom kunnen vergelijken met een Nederlands dialect.
- 4 Wanneer is het Zuid-Afrikaans gemakkelijker te begrijpen, als je het hoort of als je het leest?
Meestal begrijpen lezers de tekst het best. Dat komt omdat zij meer houvast hebben aan de woordvorm dan luisteraars. Lezers hebben meer informatie: de geschreven vorm en de gesproken vorm.

- 1 a. Hiernaast staan 3 woorden. Kies een van deze woorden uit. Schrijf een verhaaltje waarin de hoofdpersoon zich op deze manier gedraagt.

■	WISPELTURIG
■	NONCHALANT

- b. Vertel dit verhaaltje aan enkele klasgenoten. Vraag of ze in één woord kunnen zeggen hoe de hoofdpersoon zich gedraagt. Als jij een goed verhaaltje hebt bedacht, zullen ze het gedrag van de hoofdpersoon wispelturig/nonchalant/heetgebakerd kunnen noemen, zonder dat jij dat woord zelf hebt gebruikt. Natuurlijk zijn woorden met een zelfde betekenis ook prima.
- c. Zet de woorden die genoemd worden in de tabel: welke woorden reken je goed, welke vind je een beetje goed en welke vind je als een tang op een varken slaan?
- d. Vertel kort de reacties op het verhaaltje dat je vertelde.

Kijk nog eens of je de betekenis van het gekozen woord duidelijk in je verhaaltje kunt terugvinden.

Wispelturig betekent veranderlijk.

Iemand die zich wispelturig gedraagt, zegt en doet dus steeds iets anders.

Nonchalant betekent slordig, achteloos.

Iemand die zich nonchalant gedraagt let weinig op wat hij doet.

Heetgebakerd betekent driftig.

Je noemt iemand heetgebakerd als hij snel boos wordt.

Waren er klasgenoten die met behulp van je verhaaltje het door jou gekozen woord konden noemen?

Ja? Dan heb je het prima gedaan.

Nee? Lag het dan aan hen of aan je verhaaltje? Je kunt het misschien nog eens aan iemand vertellen waarvan je zeker weet dat hij of zij het woord (wispelturig, nonchalant of heetgebakerd) kent.

Je kunt je verhaaltje ook door je leerkracht laten beoordelen.

Met hem of haar kun je ook even bespreken hoe je opdracht **b** hebt gedaan.

Ook de woorden die je ingevuld hebt bij opdracht **c** en je verslagje van opdracht **d** kun je even met je leerkracht bespreken.

De woorden waarover je de toets moest maken hebben de volgende betekenis:

- INVASIE *(plotselinge) vijandelijke aanval of stroom van mensen (bv. supporters)*
- AGRESSIE *aanval, geneigd zijn om tot de aanval over te gaan*
- ONTROERING *aangedaan of bewogen zijn, iets heeft je gevoelens getroffen*
- NERVEUS *zenuwachtig*
- TERRORIST *iemand die terreur uitoefent, die door wreedheid schrik aanjaagt*

Controleer of je de woorden in de juiste betekenis hebt gebruikt.

Hieronder staan een aantal voorbeeld teksten. Vergelijk ze maar eens met je eigen teksten.

Jouw teksten zijn natuurlijk heel anders, als daar maar op soortgelijke manier het gegeven woord bij past.

- 1 Welk woord past het best bij het onderwerp van deze tekst?
De oorlog met Duitsland duurde al vier jaar. Toen bundelden de geallieerden hun krachten. Een zeer grote vloot stak vanuit Engeland de zee over. De troepen zetten voet aan wal in Frankrijk. ■ INVASIE
- 2 Welk woord past het best bij het onderwerp van deze tekst?
Frits uit groep 8 heeft heel vaak ruzie. Er hoeft maar iets te gebeuren dat hem niet zint of hij krijgt een woede-aanval. Meestal loopt het dan uit op vechten. ■ AGRESSIE
- 3 Welk woord past het best bij het onderwerp van deze tekst?
Toen de oude man na vele jaren weer terugkwam op de plaats waar hij in de oorlog gevochten had, was hij diep onder de indruk. ■ ONTROERING
- 4 Welk woord past het best bij het onderwerp van deze tekst?
Op de dag dat mijn broer rij-examen moest afleggen, was hij niet erg spraakzaam. Hij zei geen woord, at 's morgens bijna niet en trommelde steeds met zijn vingers op tafel. ■ NERVEUS
- 5 Welk woord past het best bij het onderwerp van deze tekst?
De kaper dwong de piloot om terug te keren naar de luchthaven. Niemand mocht het vliegtuig in of uit voordat aan zijn eisen was voldaan. ■ TERRORIST

Als je de opdrachten door klasgenoten hebt laten maken, kijk ze dan eerst na.

Ga daarna eens na of een bepaalde vraag wel erg vaak fout gedaan wordt en of je klasgenoten bijna allemaal hetzelfde foute antwoord kiezen. Misschien is dat 'foute' antwoord dan toch een beetje goed!

Je kunt de toets ook door je leerkracht laten nakijken.

Zonnekoning zat onder de parasieten

Het leven van Lodewijk de Veertiende moet er heel wat minder zonnig hebben uitgezien dan zijn bijnaam Le Roi Soleil suggereert. Franse paleoparasitologen hebben onlangs bewezen gevonden dat de Zonnekoning en zijn hofhouding waarschijnlijk op grote schaal werden geplaagd door darmparasieten.

Bij opgravingen op het terrein van het voormalige jachtslot van Lodewijk de Veertiende in Marly-le-Roy, even ten noorden van Versailles, troffen de parasitoloog prof. Françoise Boucher van de universiteit van Reims en medewerkers van het Centre National de Recherches Scientifiques een paar oude latrines aan.

Inspectie van de faeces-resten bracht een grote

hoeveelheid spoelwormen en haarwormen (trichinella) aan het licht. Ook vonden de onderzoekers lintworm-eieren, in sommige waarvan nog duidelijk de haakjes te onderscheiden waren waarmee de lintworm zich aan de ingewanden hecht.

Volgens Boucher en medewerkers wijst dit erop dat het schamel was gesteld met de hygiëne aan het Franse hof. De aanwezigheid van spoelwormen en haar-

wormen betekent dat men voor het eten niet de handen waste en dat er ongewassen groenten werden genuttigd. De lintwormen getuigen van de consumptie van vlees dat niet voldoende was gegrild.

De Franse adel hield van gegrild vlees, in tegenstelling tot de gewone man die het kookte - als hij al vlees at. In de huizen van het gewone volk werden dan ook geen lintworm-

eieren aangetroffen.

Opmerkelijk is ook de aanwezigheid van de parasiet *Fasciola hepatica*, die de leverbot-ziekte veroorzaakt. De parasiet was waarschijnlijk afkomstig van de waterkers die aan het hof werd genuttigd. De parasiet komt nog steeds in Frankrijk voor en kan waterkers besmetten die wordt geteeld op plaatsen waar door leverbot geïnfecteerde slakken voorkomen.

1 Vergelijk je antwoorden.

paleoparasitologen wetenschappers die parasieten uit vroeger tijden bestuderen

Waarschijnlijk heb je *paleoparasitologen* niet aangetroffen in het woordenboek. Wel staan daar vermoedelijk woorden die beginnen met 'paleo'. Veel van die woorden verwijzen naar de bestudering van materiaal uit vroegere tijden. *Parasitologen* bestuderen parasieten. Parasieten zijn dieren of planten die ten koste van mensen of andere dieren of planten leven. Uit al deze gegevens kun je afleiden dat *paleoparasitologen* parasieten uit vroegere tijden bestuderen aan de hand van materiaal uit die tijden. Ze houden zich bijvoorbeeld bezig met vragen als: kwamen er vroeger parasieten voor, werden mensen er ziek van, welke soorten waren dat en kennen we die nu ook nog? Op dezelfde wijze kun je achter de betekenis van *darmparasieten* komen.

darmparasieten parasieten die in darmen leven. Ze eten mee van het voedsel dat hun 'gastheer' naar binnen werkt.

latrine wc in de open lucht

faeces vaste uitwerpselen, oftewel poep

- 2** Vergelijk je zin met het volgende voorbeeld:
Het leven van Lodewijk XIV zal er heel wat minder zonnig hebben uitgezien dan je misschien zou denken als je zijn bijnaam kent: Le Roi Soleil of De Zonnekoning.
- 3** Het artikel ZONNEKONING ZAT ONDER DE PARASieten geeft de resultaten van een onderzoek. Wie voerden dat onderzoek uit?
De parasitoloog professor F. Boucher van de Universiteit van Reims en medewerkers van het Centre National de Recherches Scientifiques.
- 4 a.** Lees de derde en vierde alinea nog eens.
Vul daarna de tabel hieronder met steekwoorden of in telegramstijl in:

OBJECT VAN ONDERZOEK	WAARNEMINGEN	CONCLUSIES*
faecesresten van <i>de adel</i>	<i>spoelwormen</i> <i>haarwormen</i>	<i>1. gebrek aan hygiëne</i>
	<i>eieren van lintwormen</i>	<i>2. consumptie niet goed doorbakken vlees</i>

* De conclusies zeggen wat uit de waarnemingen kan worden opgemaakt.

- b.** Lees nu de vijfde alinea nog eens.
Zet de gegevens weer in steekwoorden in de tabel.

OBJECT VAN ONDERZOEK	WAARNEMINGEN	CONCLUSIES
faecesresten van <i>'de gewone man' of 'het gewone volk'</i>	<i>geen lintwormeieren</i>	<i>gewone mensen aten geen vlees of kookten het</i>

- 5** Welke alinea kun je in zijn geheel weglaten zonder dat je belangrijke gegevens over het onderwerp van de tekst mist?
- 6** Veel teksten bevatten zinnen of hele alinea's die geen extra informatie geven over het onderwerp van de tekst. Waarom worden die dan niet weggelaten?
Een tekst moet ook prettig of leuk zijn om te lezen. Dan is het handig als de inleiding je even vertelt waar het over gaat. En grapjes of leuke vergelijkingen maken de tekst aangenaam om te lezen en ze houden de aandacht vast.
- 7** Stel dat je niks wist over lintwormen. (Of misschien is dat wel echt zo.)
Wat kun je in het artikel allemaal over lintwormen te weten komen?
- *lintwormen zijn parasieten, ze leven in darmen van mensen, ze hechten zich daaraan met haakjes vast;*
  - *lintwormen leggen eieren, deze eieren gaan dood door verhitting;*
  - *je kunt lintwormen krijgen door het eten van onvoldoende verhit vlees;*
  - *lintwormeieren kunnen in faecesresten eeuwen lang bewaard blijven.*

- 1 Schrijf hiernaast de eerste 5 **zelfstandige naamwoorden** uit de lijst op. Zet achter elk woord op welke plaats het staat (bijvoorbeeld 50e of 160e).
mensen (39) vader (73) kinderen (78)
moeder (85) jaar (95)
- 2 Schrijf hiernaast de eerste 5 **werkwoordsvormen** op. Zet achter elk woord op welke plaats het staat.
is (9) zijn (12) was (24) hebben (41)
heeft (43)
- 3 Schrijf hiernaast de **lidwoorden** uit de lijst op. Zet achter elk woord op welke plaats het staat.
de (1) een (2) het (4)

- 4 Maak de eerste zin met een **onderwerp** (een persoonlijk voornaamwoord zoals ik, jij, ...) en een **persoonsvorm** (een werkwoord) die mogelijk is. Schrijf de zin op. *Ze is.*
 Welk woord heeft de laagste frequentie? *ze*
 Op welke plaats staat dit woord in de lijst? *(10)*
- 5 Maak de eerste zin met een **onderwerp** en een **persoonsvorm** die mogelijk is. Het onderwerp is **geen voornaamwoord** (zoals ik, jij, die, dat, ...). Schrijf de zin op. *Mensen zijn. Of beter: Mensen zitten.*
 Welk woord heeft de laagste frequentie? *zitten*
 Op welke plaats staat dit woord in de lijst? *(125)*
- 6 Maak de eerste zin met een **onderwerp**, een **persoonsvorm** en een **lijdend voorwerp** die mogelijk is. Let op, je mag **geen voornaamwoorden** gebruiken (zoals ik, jij, die, dat, ...). Schrijf de zin op. *Mensen hebben kinderen.*
 Welk woord heeft de laagste frequentie? *kinderen*
 Op welke plaats staat dit woord in de lijst? *(78)*

- 7 Wat valt je op na het maken van de opdrachten 1 t/m 6? Welke soort woorden komen vaak voor en welke minder vaak?

Zelfstandige naamwoorden en zelfstandige werkwoorden (inhoudswoorden noemt men dit soort woorden wel) worden minder vaak gebruikt dan bijvoorbeeld lidwoorden, voornaamwoorden, hulp- en koppelwerkwoorden (functiewoorden noemt men dit soort woorden wel).

- 8 Uit hoeveel letters bestaan de eerste 25 woorden gemiddeld? Bereken dit gemiddelde op een handige manier.

De gemiddelde lengte van de eerste 25 woorden is $67 : 25 = 2,7$ letters.

Doe hetzelfde met de laatste 25 woorden.

De gemiddelde lengte van de laatste 25 woorden is $120 : 25 = 4,8$ letters.

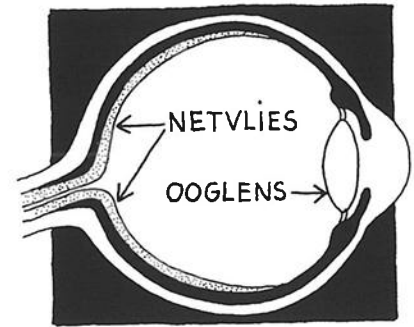
Conclusie:

Minder vaak voorkomende woordvormen zijn gemiddeld langer.

De belangrijkste vraag die je moet beantwoorden is: wat is glaucoom?

Je moet in je tekst aan de volgende punten of vragen aandacht besteed hebben:

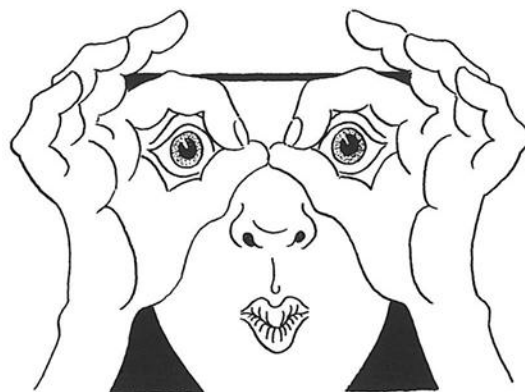
- hoe komt het dat we kunnen zien?
  - wat gebeurt bij het ouder worden met oogzenuwvezels?
  - wanneer spreken we van glaucoom?
  - waarom zo snel mogelijk de diagnose 'glaucoom' stellen?
- of
- wat is glaucoom?
  - waardoor ontstaat het?
  - wat zijn de gevolgen?
  - wat kun je er aan of tegen doen?

Kijk of je het antwoord op deze vragen in je tekst kunt vinden. Is dat zo? Dan heb je de opdracht goed uitgevoerd!

! Bij het ! staat nog de vraag: 'Moet jij ook beginnen met iets te zeggen over het verschil tussen glaucoom en vormen van staar?'

Het is vermoedelijk beter als je 'staar' niet aan de orde stelt. Je medeleerlingen hebben waarschijnlijk nog nooit van 'staar' gehoord. Als je 'staar' toch aan de orde stelt, loop je misschien zelfs kans dat je lezers glaucoom en staar gaan verwarren. Of denk jij daar anders over?

In het weekblad Vrij Nederland staat de rubriek GEKNIPT VOOR U. Daarin staan stukjes tekst uit kranten, folders enzovoort die op meer dan één manier begrepen kunnen worden, of die door vergissingen een soort mop worden.

Hiernaast staan een aantal van die stukjes.

Uiterst agressief

Ook al haalt een agressieve klant het bloed onder je nagels vandaan, erop los timmeren is niet toegestaan. Enkele vuistregels.

De wet stelt eisen aan de manier
(*'Kamerkrant', KvK N-Holland*)

volgd. In het 'Wandelcafé' is ook informatie te krijgen over andere lange afstandswandelingen, zoals het Waterlandpad en de Heuvelrugroute. Ria Platvoet vertelt er graag meer over. Haar telefoonnummer is
(*'Purmerend op Zondag'*)

Neuscorrectie blijft een gok

(*'Utrechts Nieuwsblad'*)

Juliana gaat met sprongen vooruit

Van onze Haagse redactie DEN HAAG, woensdag Prinses Juliana, die vorige week werd geopereerd aan haar heup, gaat met sprongen vooruit.

(*'De Telegraaf'*)

AMSTELVEEN — In de woning van een 75-jarige vrouw aan de Brantwijk is zondagmiddag om half vijf de vlam in de pan geslagen.

Het brandje kon op tijd worden geblust. Er zijn geen gewonden gevallen.

(*'Amstelveens Weekblad'*)

Nederlanders boeren het best

(*'Haarlems Dagblad'*)

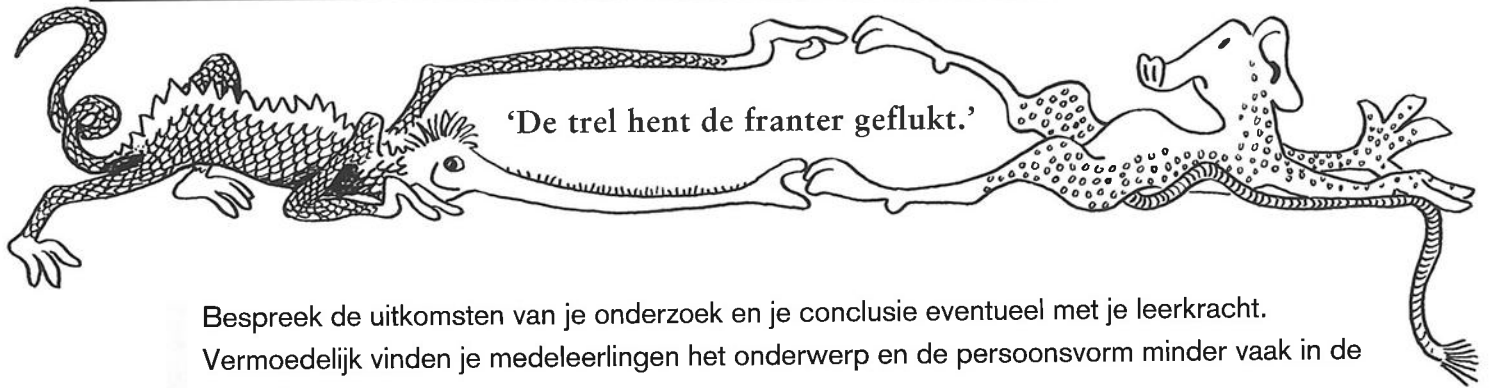
- 1 De meeste stukjes zijn grappig of bijzonder door een bijzondere samenloop van omstandigheden. Bijvoorbeeld de naam Brantwijk en het ontstaan van brand in deze wijk.
- 2 Bij het herschrijven moet je in ieder geval de stukjes tekst die niks met de grap te maken hebben weglaten. Sommige stukjes kun je bijna letterlijk overnemen, bijvoorbeeld:
In de woning van een 75-jarige vrouw aan de Brantwijk is zondagmiddag om half vijf de vlam in de pan geslagen.
Je kunt ze soms ook inkorten, bijvoorbeeld:
Aan de Brantwijk is gisteren de vlam in de pan geslagen.
Of: De belangrijkste vuistregel tegen agressieve klanten:
er op los timmeren is niet toegestaan, ook al halen ze het bloed onder je nagels vandaan.

Laat enkele medeleerlingen of je leerkracht beoordelen of ze de door jou geschreven stukjes grappig vinden.

- 3 Punten die in je verslagje aan de orde kunnen komen:
  - de 'moppen' die je verteld hebt;
  - de reacties op de 'moppen' door je medeleerlingen: wat vonden ze ervan?
  - wat kun je uit de reacties op de 'moppen' afleiden?
  - wat is de leukste mop, als je afgaat op de meest voorkomende reactie?
  - is die 'mop' het leukst omdat de gebeurtenis het leukst is, of heb jij die 'mop' beter kunnen vertellen dan de andere?

Als je enkele van deze punten in je verslagje hebt staan, heb je de opdracht goed uitgevoerd!

Bespreek de uitkomsten van je onderzoek en je conclusie eventueel met je leerkracht.

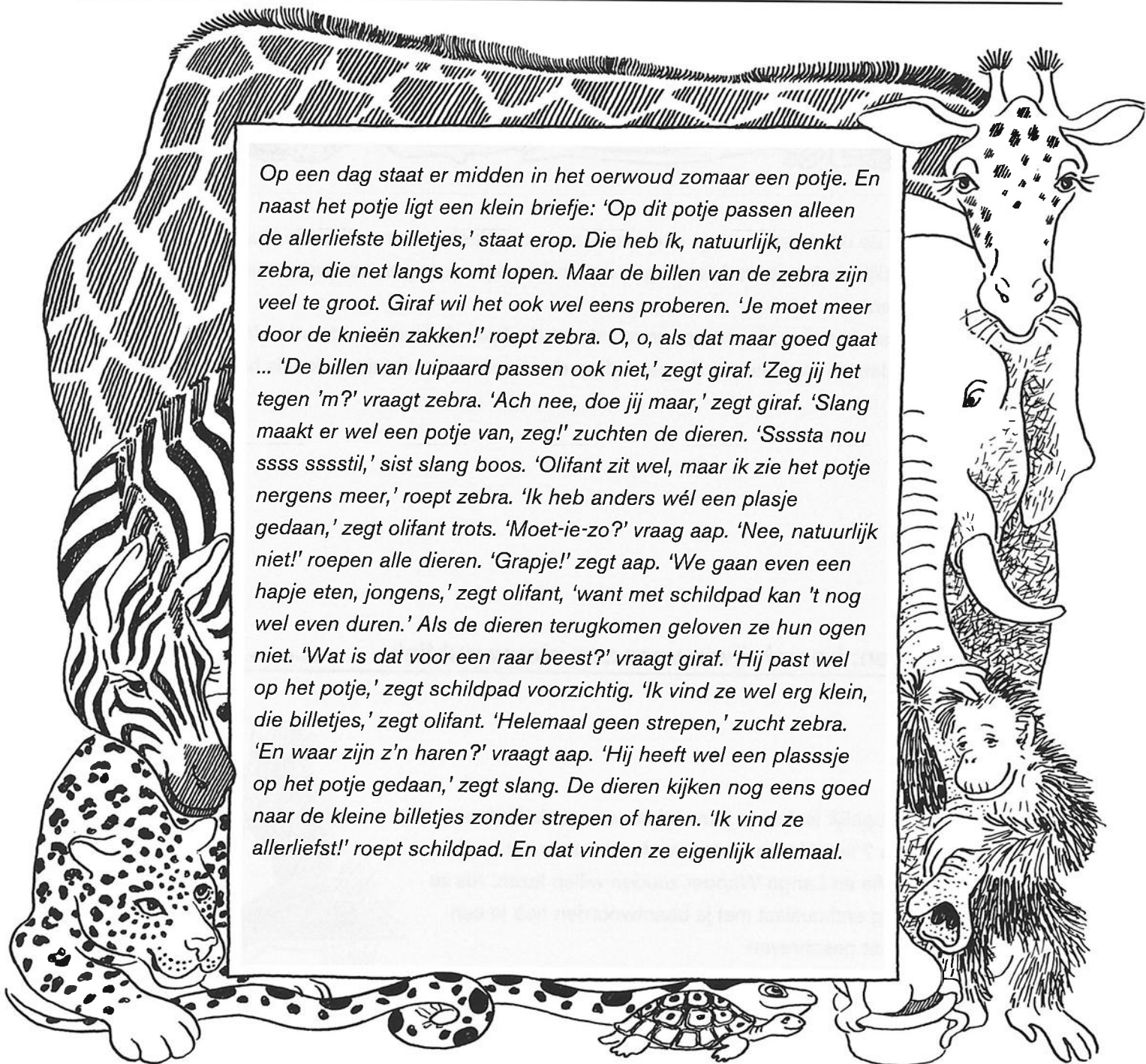
Vermoedelijk vinden je medeleerlingen het onderwerp en de persoonsvorm minder vaak in de even zinnen.

Je conclusie kan dan zijn dat op zijn minst een deel van de kinderen door heeft hoe een Nederlandse zin in elkaar zit. Ze gaan af op de structuur van de zin, ook al is het een onzin-zin.

Als het mogelijk is, kun je jouw tekst aan enkele kinderen van groep 7 laten lezen. Vraag ze daarna of ze het boek *Kleine Sofie en Lange Wapper* zouden willen lezen. Als ze deze vraag enthousiast met ja beantwoorden heb je een goede tekst geschreven.

Je kunt de tekst ook aan je leerkracht laten lezen en vragen wat hij of zij er van vindt.

Op een dag staat er midden in het oerwoud zomaar een potje. En naast het potje ligt een klein briefje: 'Op dit potje passen alleen de allerliefste billetjes,' staat erop. Die heb ik, natuurlijk, denkt zebra, die net langs komt lopen. Maar de billen van de zebra zijn veel te groot. Giraf wil het ook wel eens proberen. 'Je moet meer door de knieën zakken!' roept zebra. O, o, als dat maar goed gaat ... 'De billen van luipaard passen ook niet,' zegt giraf. 'Zeg jij het tegen 'm?'' vraagt zebra. 'Ach nee, doe jij maar,' zegt giraf. 'Slang maakt er wel een potje van, zeg!' zuchten de dieren. 'Sssssta nou ssss ssssstil,' sist slang boos. 'Olifant zit wel, maar ik zie het potje nergens meer,' roept zebra. 'Ik heb anders wél een plasje gedaan,' zegt olifant trots. 'Moet-ie-zo?' vraagt aap. 'Nee, natuurlijk niet!' roepen alle dieren. 'Grapje!' zegt aap. 'We gaan even een hapje eten, jongens,' zegt olifant, 'want met schildpad kan 't nog wel even duren.' Als de dieren terugkomen geloven ze hun ogen niet. 'Wat is dat voor een raar beest?' vraagt giraf. 'Hij past wel op het potje,' zegt schildpad voorzichtig. 'Ik vind ze wel erg klein, die billetjes,' zegt olifant. 'Helemaal geen strepen,' zucht zebra. 'En waar zijn z'n haren?' vraagt aap. 'Hij heeft wel een plassje op het potje gedaan,' zegt slang. De dieren kijken nog eens goed naar de kleine billetjes zonder strepen of haren. 'Ik vind ze allerliefst!' roept schildpad. En dat vinden ze eigenlijk allemaal.

1 Vergelijk je gecorrigeerde tekst met de tekst hierboven.

2 Een komma maakt soms heel wat uit!

A Mijn broer die op voetballen zit, gaat niet over.

B Mijn broer, die op voetballen zit, gaat niet over.

Beide zinnen lijken heel erg op elkaar, maar drukken niet hetzelfde uit.

In zin **B** kan het deel 'die op voetballen zit' worden weggelaten. De schrijver zegt dat zijn broer niet overgaat. Dat die op voetballen zit doet er dan eigenlijk niet toe.

We zeggen vaak veel meer dan de lezer of luisteraar aan informatie nodig heeft om ons te begrijpen. Dat doen we om er zo zeker mogelijk van te zijn dat er geen misverstanden zullen ontstaan. In een

gesprek beschikken we over nog meer informatie dan bij het lezen. Als luisteraar maken we in gespreksituaties namelijk ook nog gebruik van de informatie in gebaren en gezichtsuitdrukkingen. Je hebt dan inderdaad soms aan een half woord genoeg. Soms - zo zeggen ze dat - spreekt een gezicht boekdelen. In geschreven teksten kunnen we de informatie verminderen door woorden weg te laten. Maar hoeveel kun je weglaten?

In de volgende 'zin' is niet erg duidelijk wat de schrijver bedoelt.

- *'president - verkiezingen - verliezen'*

Maar als je weet dat er in Frankrijk gisteren presidentsverkiezingen waren, kun je er al meer van begrijpen. Je weet dan dat de president de verkiezingen gisteren verloren heeft.

Als je weet dat die verkiezingen niet gisteren maar over een week gehouden worden, krijgt de zin een heel andere boodschap. Je kunt dan vermoeden dat de boodschap is: de president zal de verkiezingen verliezen. Natuurlijk is bijna alle onzekerheid weg als de zin luidt:

- *'De president van Frankrijk zal volgende week de verkiezingen wel verliezen, denk ik.'*

Hoe minder je weet, hoe meer informatie je in een 'boodschap' nodig hebt om er zeker van te zijn dat je die begrijpt.

Rol van voorkennis

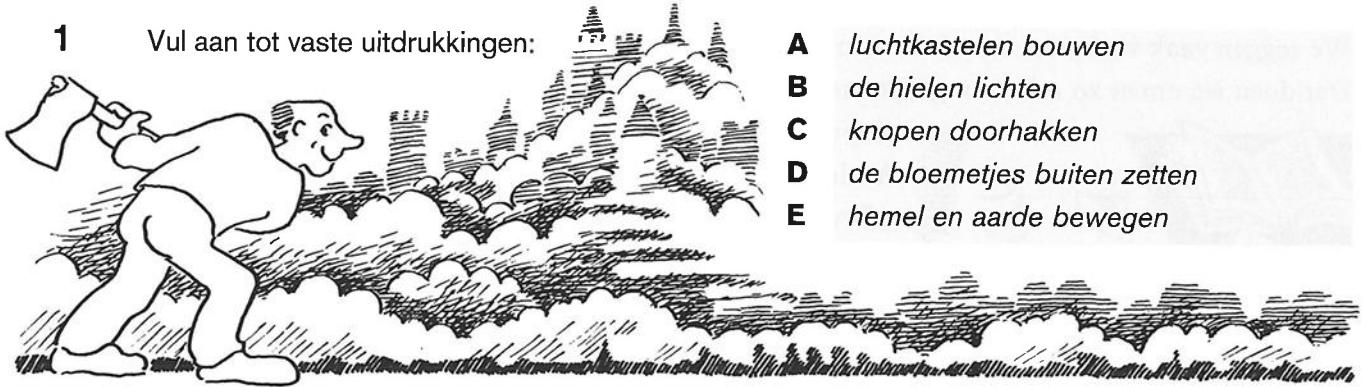
Bij het lezen speelt voorkennis van het onderwerp een heel belangrijke rol. Misschien wel de allerbelangrijkste! Een trage lezer met veel voorkennis, kan beter begrijpend lezen, dan een vlotte lezer met maar weinig voorkennis! Naar alle waarschijnlijkheid heb jij ook gevonden dat voorkennis (via een titel) heel 'sturend' werkt.

Kijk of je dit aan de verhaaltjes kunt zien.

Zijn de verhaaltjes van versie 2 vrolijker dan de verhaaltjes van versie 3?

In versie 1 vormen de woorden vast weer een heel ander verhaal dan in versie 2 of 3.

1 Vul aan tot vaste uitdrukkingen:

- A *luchtkastelen bouwen*
- B *de hielen lichten*
- C *knopen doorhakken*
- D *de bloemetjes buiten zetten*
- E *hemel en aarde bewegen*

2 Vergelijk de situaties die je beschreven hebt met de volgende kenmerken.
Het belangrijkste kenmerk van je situatie moet zijn:

- A *plannen maken die je niet gemakkelijk kunt uitvoeren;*
- B *bij iets dreigends er snel vandoor gaan;*
- C *er wordt (eindelijk) een beslissing genomen;*
- D *er wordt (uitbundig) feest gevierd;*
- E *er wordt van alles gedaan om iets voor elkaar te krijgen.*

3 In je stukjes moet duidelijk blijken dat de woorden de volgende betekenis hebben:

<i>luguber</i>	<i>akelig of huiveringwekkend</i>
<i>opinie</i>	<i>mening of opvatting</i>
<i>gewaagd</i>	<i>gedurfd (niet bang)</i>
<i>zwendel</i>	<i>bedriegerij, beduvelarij of oneerlijke handel</i>
<i>bekeerd</i>	<i>verandering van mening, inzicht, houding of geloof</i>

Opmerking: je kunt het lijdend voorwerp als zin meestal vervangen door het woordje 'dat'.

Bijvoorbeeld: Zijn broertje gaf dat uiteindelijk toe.

Wat gaf hij dan toe? Dat hij de bal door het raam geschopt had.

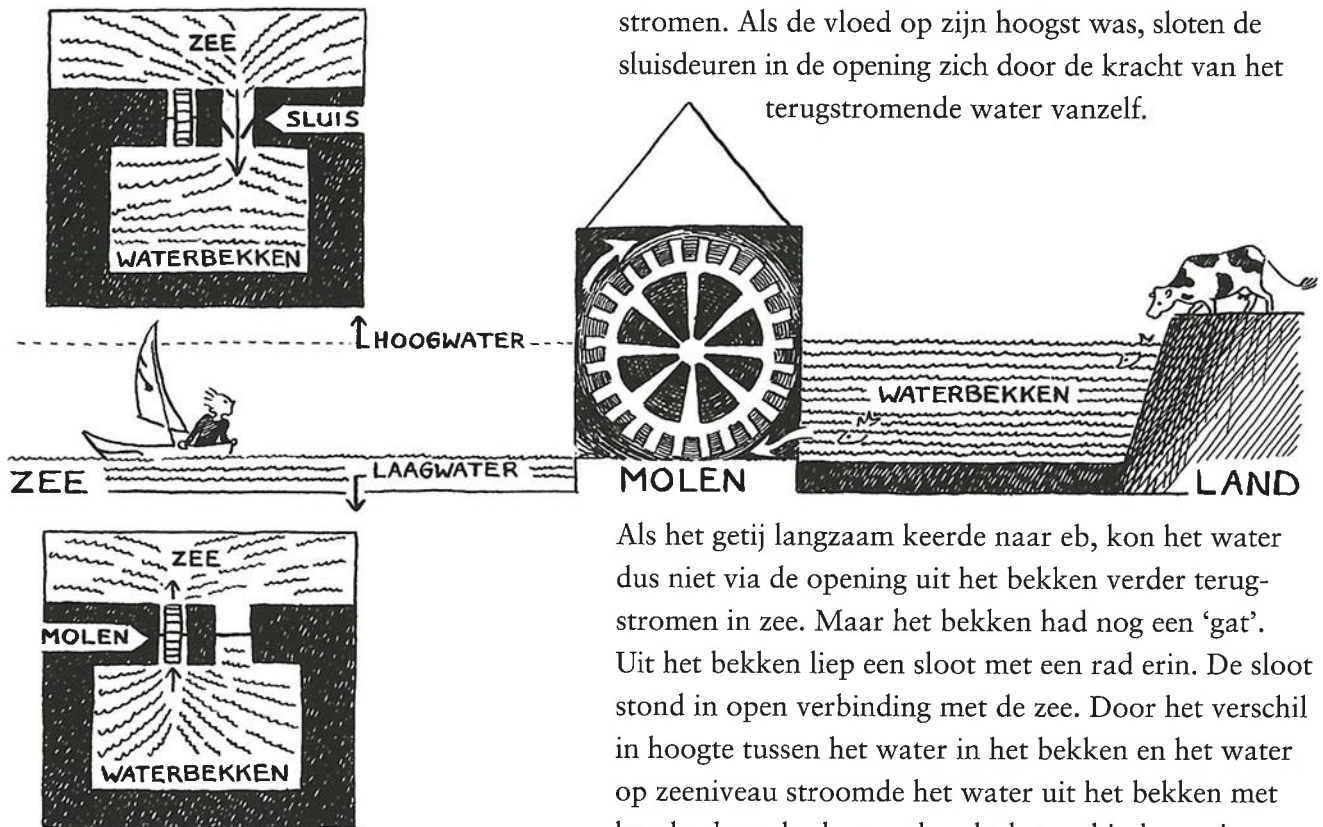
- 1
- Zijn broertje gaf uiteindelijk toe dat hij de bal door het raam geschopt had.
  - Ik kan wel vragen of moeder het boek bij school wil afgeven.
  - Hij vertelde dat hij de aap niet op de pot heeft gezet.
  - Dat ik spinazie niet lekker vind, weet hij al jaren.
  - Vader riep dat hij het eten op tafel had gezet.
  - Ze zei dat ze ons nu voor de laatste keer gewaarschuwd had.

- 2
- Dat je niet gewoon even een stapje opzij doet, is toch wel flauw.
  - Dat ze bang was voor de engerd, verbaasde me niets.
  - Of hij het nu wel of niet gedaan heeft, is niet zeker.
  - Wie dat zegt, moet wel gek zijn.
  - Dat je steeds maar opmerkingen maakt over mijn neus, is tamelijk vervelend.
- 3
- Het is toch wel flauw, dat je niet gewoon even een stapje opzij doet.
  - Het verbaasde me niets, dat ze bang was voor die engerd.
  - Het is niet zeker of hij het wel of niet gedaan heeft.
  - Het is tamelijk vervelend, dat je steeds maar opmerkingen maakt over mijn neus.

- 4
- 'Het' in deze zinnen noemen we het voorlopig onderwerp. Voorlopig, omdat het echte onderwerp later in de zin volgt. In de zinnen hierboven is het voorlopige onderwerp van een dubbele streep en het onderwerp van een enkele streep voorzien. Vergelijk deze delen eens met de enkel onderstreepte delen in opdracht 2. Wat valt je op?

In de Middeleeuwen werden twee nieuwe typen molens tot ontwikkeling gebracht: de tijmolen en de windmolen. Van de tijmolen staat hieronder een schematische voorstelling. Daar hoort de volgende toelichting bij.

‘Tij’ komt van getij. Eb en vloed zijn getijden. Bij vloed is het hoogtij, dan staat het water hoog. Bij eb is precies het tegenovergestelde het geval. Tijmolens maken gebruik van het hoogteverschil bij eb en vloed. In de Middeleeuwen liet men bij vloed het water door een opening in een dijk in een bekken stromen. Als de vloed op zijn hoogst was, sloten de sluisdeuren in de opening zich door de kracht van het terugstromende water vanzelf.

Als het getij langzaam keerde naar eb, kon het water dus niet via de opening uit het bekken verder terugstromen in zee. Maar het bekken had nog een ‘gat’. Uit het bekken liep een sloot met een rad erin. De sloot stond in open verbinding met de zee. Door het verschil in hoogte tussen het water in het bekken en het water op zeeniveau stroomde het water uit het bekken met kracht door de sloot en bracht het rad in beweging.

Heb je de werking van de tijmolen aan je medeleerlingen uitgelegd?

Snaptten ze je uitleg? Of moest je veel vragen beantwoorden?

Heb je het lijstje met steekwoorden moeten gebruiken? Of wist je het hele verhaal uit je hoofd?

Het maken van een lijstje met steekwoorden helpt ook om het verhaal te onthouden.

Je kunt de werking van de tijmolen het gemakkelijkst uitleggen door te vertellen wat er achtereenvolgens gebeurt.

- bij hoogwater stroomt het water van de zee door de sluis in het bekken;
- als het zeewater gaat zakken, sluiten de sluisdeuren zich vanzelf;
- het water in het bekken stroomt door de sloot met het rad terug naar zee. Het rad gaat draaien. De tijmolen werkt.

Opmerking: in de opdracht stond niet: ‘Probeer je uitleg eerst uit’. Toch is dat wel handig om te doen. Als je eerst aan een of een paar leerlingen iets toelicht, merk je al snel waar je onduidelijk bent. Je kunt dan je toelichting aanpassen.

Als de leerkracht je uitleg gevolgd heeft, kun je dit ook met hem of haar bespreken.

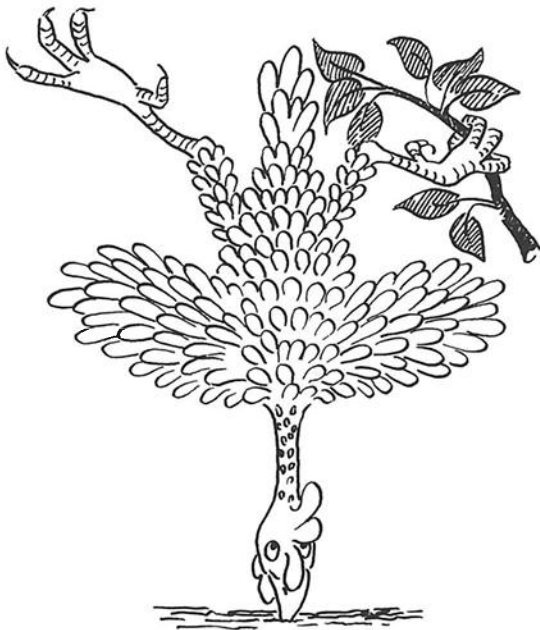
Laat daarbij ook je steekwoorden even zien.

Kopieerblad bij taak 21

Tabel: fantasie-samenstellingen

kip	fietskip		flitskip		kippenboom	
lamp						
floppy						
pet						
schoen						
hemd						
sok						
rook						
appel						
boom						
ladder						

Besprek de uitwerking van deze opdracht met een paar medeleerlingen of met je leerkracht.

- 1 Hieronder staat een mogelijke (!) vertaling van de Engelse tekst. Woorden of fragmenten tussen haakjes zijn in ieder geval ook goed als vertaling. Sommige fragmenten zijn nogal vrij vertaald. Vergelijk je eigen vertaling met de vertaling die nu volgt.

Bad flying experiences begin on the ground, naturally. One American airline managed to double-book an entire 747, but this is nothing compared to what happened on an internal flight on a certain African line. The flight had been overbooked three times. The local military sorted the problem out by insisting that all passengers with boarding cards run round the plane twice, the fastest getting the seats. A flight that was going from Heathrow to America gave one traveller a bit of a shock. Dressed only in trousers, shirt and socks, he had been allowed by the stewardess to leave the aircraft to see if he could get a colleague aboard. He returned a few minutes later to find the 747 closed up and about to start moving - with his shoes, wallet, passport and luggage inside. One frequent flier lost a certain amount of confidence when the cabin staff asked to sit in the lavatory during take-off, so that they could occupy the seats nearest the emergency exit.

Slechte ervaringen met vliegen beginnen, natuurlijk (vanzelfsprekend), meestal op de grond. Een Amerikaanse luchtvaartmaatschappij kreeg het voor elkaar om een complete (hele) 747 dubbel te boeken; maar dat is nog niets in vergelijking met wat er gebeurde op een binnenlandse (interne) vlucht van een Afrikaanse luchtvaartmaatschappij. De vlucht was drie keer overboekt. De plaatselijke militairen losten het probleem op door de passagiers met instapkaart (boardingkaart) twee keer om het vliegtuig te laten rennen en de snelsten een plaats te geven. Een vlucht die van Heathrow naar Amerika ging, gaf een reiziger iets dat veel leek op (dat veel weg had van) een shock. Een stewardess gaf hem toestemming om met alleen een broek, een overhemd (shirt) en sokken aan het vliegtuig te verlaten om op zoek te gaan naar een collega die ook mee moest. Toen hij een paar minuten later terugkwam trof hij de 747 gesloten aan, klaar voor de start, terwijl zijn schoenen, portemonnee en bagage in het vliegtuig lagen. Een ervaren passagier verloor behoorlijk wat vertrouwen toen het cabinepersoneel hem vroeg op het toilet te gaan zitten tijdens de start, zodat zij op de plaatsen die het dichtst bij de nooduitgang waren, konden gaan zitten (zodat zij konden gaan zitten op de plaatsen die het dichtst bij de nooduitgang waren.)

Het is goed mogelijk dat je vertaling hier en daar iets afwijkt van wat hierboven staat. Als het alleen gaat om een andere manier van verwoorden, kun je het ook goed rekenen. Let er wel op dat je vertaling vlot leest. Bij een vertaling van het Engels naar het Nederlands (of omgekeerd) moet je de woordvolgorde nogal eens veranderen.

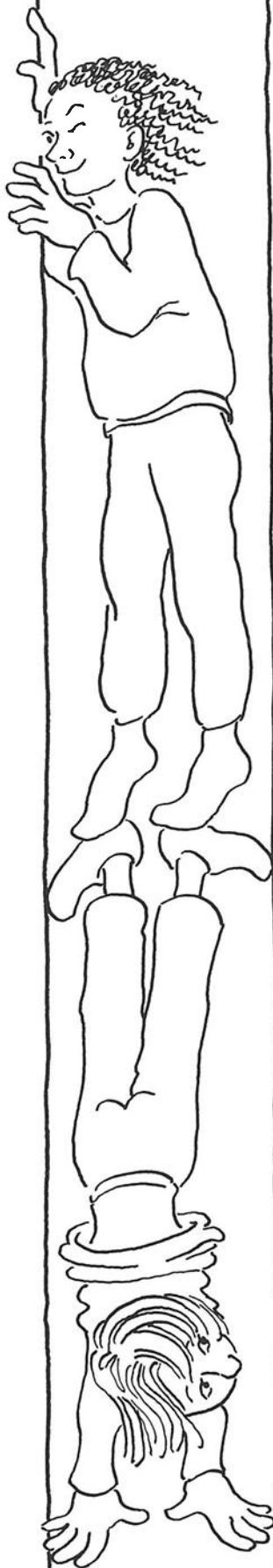
Punten berekening - Had je nog punten over? En je vertaling kwam goed overeen met wat hierboven staat? Dan heb je het goed gedaan.

Extra - In lijst B staan woorden die - zij het anders gespeld - ook in het Nederlands voorkomen. Die woorden zijn dus gemakkelijker te begrijpen en te vertalen.

LIJST A

about	over, ongeveer
allowed	toegestaan
amount	hoeveelheid
ask, asked	vragen, vroeg
bad	slecht
be, been	zijn, geweest
bit	beetje
but	maar
by	door
certain	zekere
closed	gesloten
compared to	vergeleken met
confidence	vertrouwen
could	kon
dressed	gekleed
emergency	nooduitgang
entire	hele
experiences	ervaringen
fastest	snelste
few	weinig
from	van, vanaf
gave	gaf
get, getting	krijgen, worden
happened	gebeurde
his	zijn
if	als
inside	binnen
insist(ing)	ergens op staan
lavatory	toilet
leave	verlaten
lost	verloren, miste
luggage	bagage
mov(ing)	bewegen
nearest	dichtstbijzijnde
nothing	niets
occupy	bezetten
of	van
on	op
only	slechts, alleen
out	uit
plane	vliegtuig
returned	keerde terug
round	rond
run	hardlopen
seat	stoel, zitplaats
see	zien
sorted out	oplossen
staff	staf, bemanning
that	dat
they	zij
times	keer
to	te, naar
traveller	reiziger
trousers	broek
twice	twee keer
up	op, naar boven
wallet	portefeuille
with	met

wanneer	when
wat	what
was, werd	was
drie	three
deze, dit	this
de	the
start	take-off
stewardess	stewardess
start, begin	start
socken	socks
so, dus	so
zit	sit
schoenen	shoes
schok	shock
shirt, hemd	shirt
probleem	problem
paspoort	passport
passagiers	passengers
overboekt	overbooked
een	one
natuurlijk	naturally
minuten	minutes
militair	military
kreeg voor elkaar	managed
regelde,	local
plaatselijk	line
lijn	later
later	is
is, wordt	internal
van binnen	in
in	Heathrow
Heathrow	he
hij	had
had	ground
grond	go(ing)
gaan	frequent
vaak	fly(ing)
vliegen	flight
vlicht	fliter
vlieger	find
vinden	exit
uitgang	during
tijdens	double-book
dubbel geboekt	colleague
collega	cards
kaarten	cabin
cabine	boarding card
instapkaart	and
en	an
een	American
Amerikaan	America
Amerika	all
alle	airline
luchtlijn	aircraft
vliegtuig	African
Afrikaan(s)	aboard
aan boord	a
een	

LIJST B

1 Homoniemen. Vergelijk je antwoord met de voorbeeld-zinnen hieronder.

vlot	a	<i>De jongens bouwden een stevig vlot.</i>
	b	<i>Ben je al klaar? Dat heb je vlot gedaan.</i>
stapel	a	<i>Het meisje was stapel verliefd op hem.</i>
	b	<i>Deel jij deze stapel schriften even uit?</i>
slot	a	<i>Het slot van mijn fiets is kapot.</i>
	b	<i>Tot slot wil ik iedereen hartelijk bedanken.</i>
vlucht	a	<i>De inbreker sloeg op de vlucht toen hij iets hoorde.</i>
	b	<i>De volgende vlucht vertrekt om drie uur. Hoog boven ons trok een vlucht ganzen over.</i>

2 Een aantal voorbeelden van homoniemen:

bank, boer, arm, bos, gok, blik, rijk, rook, bal, hoop, mol, mat, wijken, kraaien, jongen.

3 Een ronde cirkel

'Rond' is een deel van de betekenis van 'cirkel': een cirkel is altijd rond, dus ronde cirkel is dubbelop.

Onderstreep wat dubbelop is.

- De witte schimmel kreeg nieuwe hoeven.
- De oude vervallen ruïne trok veel bezoekers.
- De aanwezige bezoekers zeiden dat ze de taart erg lekker vonden.
- De beroemde kunstenaar keek vol bewondering naar het geverfde schilderij.
- De jonge kinderen speelden zomaar in de natte waterplassen.
- Alle aanwezigen gaven de pianist een hartelijk applaus.
- De oude man kuisde op zijn gemak door het park.
- Het kapotte wrak van de auto werd met een takelwagen afgevoerd.
- De snelle sportwagen kwam met gierende banden tot stilstand.
- Door het felle licht gaf de prachtige diamant een fraai kleurenspectrum te zien.

Soms is het moeilijk een tekst uit een andere taal in het Nederlands te vertalen.

In een andere taal worden namelijk niet alleen andere woorden gebruikt. Soms zijn er ook woorden die we in het Nederlands helemaal niet kennen. Of worden begrippen op een heel andere manier aangeduid. Hoe minder de taal op het Nederlands lijkt hoe moeilijker het vertalen wordt.

In de taal die men op Vuurland spreekt, worden diverse begrippen op een beeldende manier omschreven.

- 1** Je kunt deze opdracht door je leerkracht laten controleren.
Je kunt dat ook als volgt doen:
Lees je omschrijving voor aan een groepje kinderen. Vraag of ze deze omschrijving door een woord kunnen vervangen. Als ze dezelfde woorden noemen waarvoor jij de omschrijving bedacht hebt, of woorden die ongeveer hetzelfde betekenen, dan weet je zeker dat je een goede omschrijving gegeven hebt.

- 2** a. *De Inuit wonen in een gebied waar veel sneeuw ligt. Ze hebben hier in hun dagelijks leven dus vaak mee te maken, op allerlei verschillende manieren.*
- b. De verschillende woorden voor sneeuw van de Inuit hebben doorgaans te maken met de vorm waarin de sneeuw voorkomt. In het Nederlands heb je dat ook, denk aan stuifsnieuw. Enkele voorbeelden:

losse sneeuw

versgevalen sneeuw

wollige sneeuw

platgeperste sneeuw

plakkerige sneeuw

waterige sneeuw

bouwsneeuw (voor iglo's)

poedersneeuw

keiharde sneeuw

3

- a. Met 'het regent pijpenstelen' bedoelen we dat het heel hard regent. In het Engels heb je hier een andere uitdrukking voor: 'It is raining cats and dogs.'
Wat betekent deze uitdrukking letterlijk vertaald?
Het regent katten en honden.

- b. Snap je waar de uitdrukking 'het regent pijpenstelen' vandaan komt?
Het regent zo hard dat de druppels aan elkaar lijken te zitten. De druppels zijn zo lang als de steel van een pijp. (In vorige eeuwen rookten ze uit stenen pijpen met een lange rechte steel.)

- c. Probeer deze uitdrukking eens te veranderen in een nieuwe uitdrukking die past bij onze tijd.
Bijvoorbeeld: *het regent pennen en potloden.*

- d. Ken je nog andere uitdrukkingen in het Nederlands die waarschijnlijk niet letterlijk in een andere taal te vertalen zijn?
Enkele voorbeelden:

Ze hebben de pik op hem. Met hem is geen land te bezeilen.

Ze gaan meestal met de kippen op stok. Hij werd van het kastje naar de muur gestuurd.

De eekhoorn stapte zijn deur uit en ging op de tak voor zijn huis zitten. Het .....nog vroeg in de ochtend.
De .....scheen en in de verte zong .....lijster.

Uit dit tekstfragment zijn woorden weggelaten. In plaats van die woorden staan er nu stippelijntjes. Hoe gemakkelijker een tekst is, hoe beter je de woorden kunt ontdekken die op de stippeltjes horen te staan. Dat is uit onderzoek gebleken. Of dat echt klopt? Dat kun je zelf onderzoeken.

- 1 Kwam je voorspelling uit? Als dat niet zo is, kun je nog eens vragen aan een paar medeleerlingen (niet natuurlijk de leerlingen die aan je onderzoek meededen!) welke tekst volgens hen het moeilijkst is.

De moeilijkheid van een tekst hangt vooral af van de voorkennis van de lezer:

- wat weet hij of zij van het onderwerp af;
- kent hij of zij de betekenis van moeilijke woorden.

Wat voor de 'gemiddelde' lezer geldt (tekst 1 is eenvoudiger dan tekst 2), hoeft niet voor een individu, dus ook niet voor jou te gelden: uitzonderingen op het gemiddelde zijn heel normaal.

ANTWOORDEN TEKST 1

1 is	20 steiger
2 bouwkeet	21 gebouw
3 en	22 te
4 kunnen	23 het
5 we	24 in
6 bouwput	25 om
7 fundering	26 omhoog
8 de	27 Vloeren
9 de	28 storten
10 punt	29 het
11 grond	30 De
12 beton	31 klaar
13 is	32 gehesen, gezet
14 gaan	33 de
15 op	34 van
16 het	35 computers
17 met	36 boren
18 het	37 de
19 De	38 muren

ANTWOORDEN TEKST 2

1 boven	20 Denemarken
2 wist	21 regelmatig
3 zich	22 Amerikaanse
4 zich	23 afgelegen
5 een	24 IJslandse
6 naar	25 was
7 vrijwel	26 gedood
8 uitnodiging	27 piano
9 eerste	28 mensen
10 met	29 haar
11 was	30 volle
12 ze	31 genoeg
13 familie	32 verhalen
14 lopen	33 de
15 Niemand	34 een
16 was	35 Tibet
17 Misschien	36 één
18 zeventig	37 ze
19 weten	38 naar

Hoe heb je een verslag gemaakt van je interview?
 Heb je al je vragen en antwoorden in je verslag geschreven?
 Of heb je achteraf in je eigen woorden
 weergegeven wat er in het interview
 besproken of verteld is?

Als het een leuk verslag is geworden,
 kun je het misschien publiceren in de schoolkrant o.i.d.
 Laat je verslag door een aantal mensen lezen
 en vraag wat ze er van vinden.
 Als ze het leuk vinden om te lezen,
 heb je het goed gedaan.
 Laat je verslag ook aan je leerkracht lezen.

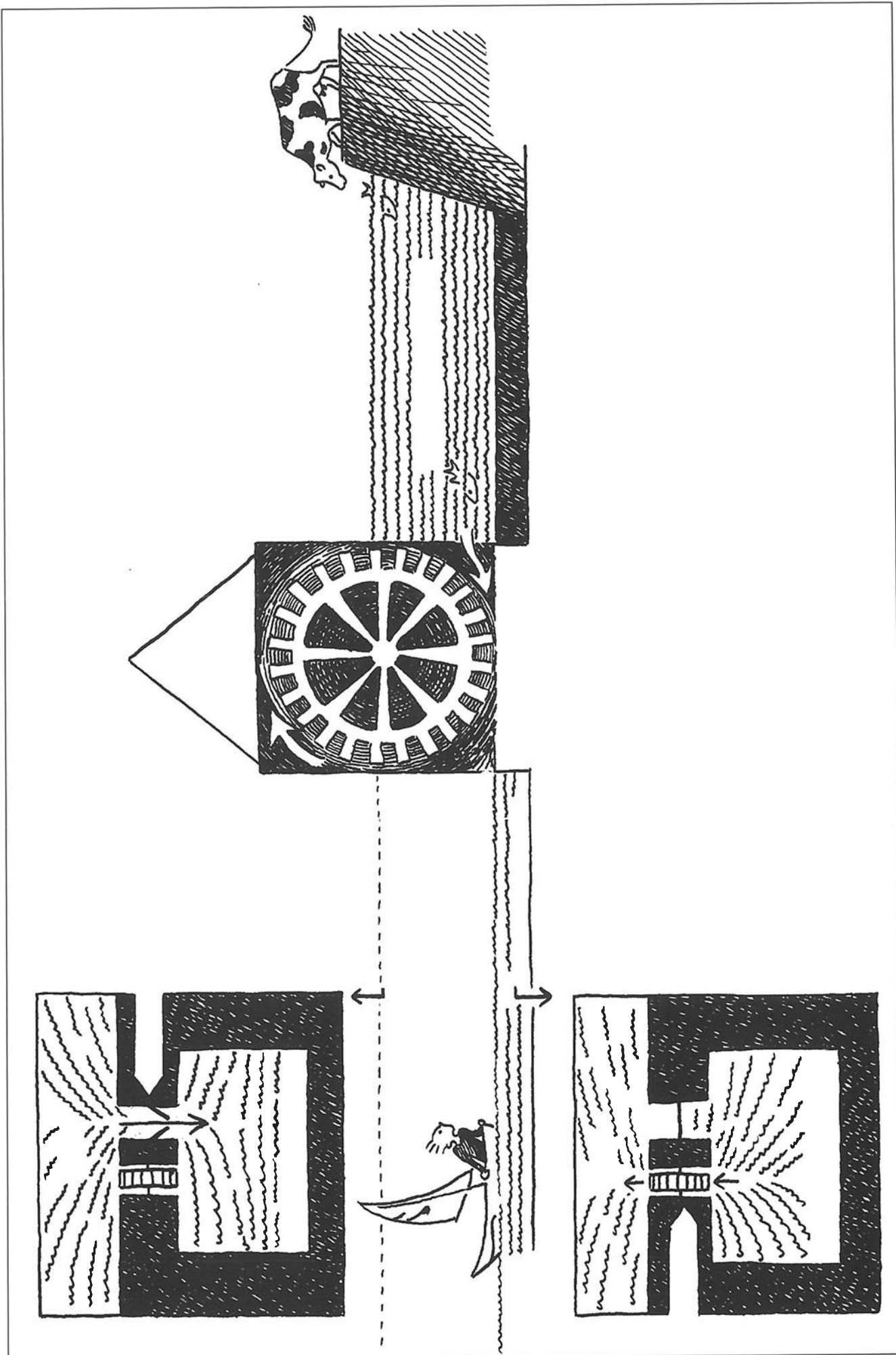
Als je een andere vorm hebt gebruikt merk je
 al snel aan de reacties wat de anderen er van vinden.
 Als die reacties positief zijn, is je interview zeker geslaagd.
 Prima, dan heb je ook dit boekje weer goed afgesloten.

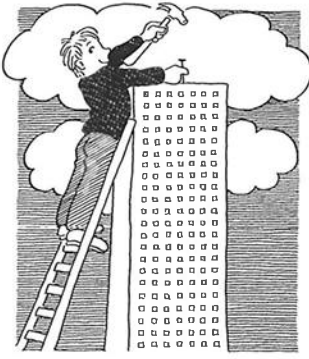

Kopieerblad bij taak 14

	Persoonsvorm						Onderwerp						Totaal
	Oneven			Even			Oneven			Even			
	Zin 1	Zin 3	Zin 5	Zin 2	Zin 4	Zin 6	Zin 1	Zin 3	Zin 5	Zin 2	Zin 4	Zin 6	
Leerling 1													
Leerling 2													
Leerling 3													
Leerling 4													
Leerling 5													
Leerling 6													
Leerling 7													
Leerling 8													
Leerling 9													
Leerling 10													
Gemiddelde score per zin													
Gemiddelde score per even/oneven													

Als je wilt, kun je in de eerste kolom de namen van de leerlingen schrijven. In de allerlaatste kolom kun je de totaalscore per leerling noteren. In de laatste cel van deze kolom kun je de gemiddelde score van de leerlingen, die aan je onderzoek deelnemen, noteren.

We kunnen beginnen! De bouwplaats ..... klaar. De metingen zijn gecontroleerd, de ..... is geplaatst, de bouwmaterialen zijn afgeleverd, ... de bouwvakkers met hun helmen op ..... beginnen. Eerst de bouwput graven! Voordat ..... gaan bouwen, moeten we eerst de ..... graven. In deze bouwput komt de ..... Dit is het gedeelte dat onder ..... grond zit en ervoor zorgt dat ..... wolkenkrabber recht blijft staan. Het diepste .....! Boemkleng! Boemkleng! Vroemm! Vroemm! Boemkleng! Heimachines slaan de heipalen de ..... in.

Betonmixers mengen en storten het ..... Op het beton van de bouwput ..... het een drukte van belang. We ..... omhoog! De bouwvakkers bouwen de steigers ..... en beginnen met het geraamte van ..... gebouw. Mensen en machines zijn bezig ..... het afvoeren van de grond en ..... aanvoeren van materialen. Hoger en hoger! ..... eerste verdieping is klaar en de ..... kan weg. De vorm van het ..... met de verschillende verdiepingen is al ..... zien. De bouwvakkers zijn overal aan ..... werk. Niet naar beneden kijken! Hoog ..... de lucht staan de bouwvakkers klaar ..... de stalen balken die de kraan ..... hijst op hun plaats te leggen. .... beneden, plafonds boven! Betonmixers mengen en ..... het beton. Met stalen troffels wordt ..... beton uitgesmeerd. Boven op het dak! ..... buitenkant van de wolkenkrabber is bijna ..... De raamkozijnen worden op hun plaats ..... ; de antenne en de helicopterlandingsplaats maken ..... wolkenkrabber compleet. Monteurs leggen de kabels ..... de telefoon, de elektriciteit en de ..... op de juiste plaats. Zagen, timmeren, ... ! Met houten steunbalken worden raamwerken gemaakt, ... gipsplaten worden hiertegenaan geschroefd, er ontstaan ..... en kamers.

Clementine had stoel 17A, een plaatsje aan het raam in het rookgedeelte. Hoewel ze eigenlijk niet rookte, had ze één sigaret bij zich die ze ..... de Atlantische oceaan wilde opsteken. Ze ..... niet goed waarom. Haar ellebogen boorden ..... in de armleuningen toen het vliegtuig ..... in de lucht verhief. Het was ..... merkwaardige sensatie om van Bricksburg, Virginia, ... Reykjavik, IJsland te vliegen. Ze wist ..... niets van haar tante Emma Bean. De ..... om te komen logeren was het ..... contact dat die in vijftien jaar ..... iemand van de Goodens had gezocht. Het ..... Clementines oudtante van moederskant. Als tiener had ..... voor flink wat opschudding binnen de ..... gezorgd door van huis weg te ..... en de wereld rond te trekken. .... wist meer precies hoe oud ze ..... , maar ze moest zeker vijfenzestig zijn. .... liep ze zelfs al tegen de ..... Hier volgen de feiten die Clementine had ..... te verzamelen. Emma Alderson Bean: nooit getrouwd geweest, in ..... gestudeerd, onderzoek gedaan in de parapsychologie, ... werkzaam geweest als adviseur van de ..... regering. Haar huis lag aan een ..... baai in de buurt van een ..... vulkaan. Ze was altijd blijven reizen, ... amateur bioloog, had ooit een man ..... ; ze had kastanjebruin haar, zong, speelde ..... en verzamelde oosterse tapijten. De paar ..... in Willow County die Emma vroeger hadden gekend, omschreven ..... als een onstuimige schoonheid met een ..... alt. Men zei dat ze over ..... karakter beschikte voor drie. Volgens de ..... die Clementine als kind had gehoord was ..... man die door Emma Bean was gedood ..... gids uit een afgelegen plaatsje in ..... Het was een merkwaardige man met ..... oog en Emma had hem ingehuurd toen ..... in 1943 van Katmandu in Nepal ..... Tsaparang in Tibet was getrokken.

Kopieerblad bij taak 25: tabel

Naam leerling	Tekst 1 aantal goed	Tekst2 aantal goed
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		
Totaal		
Gemiddeld aantal goed		

Handleiding

PLUSTAAK TAAL is een serie werkboekjes met verrijkingstof voor groep 5 t/m 8. De werkboekjes lopen op in moeilijkheidsgraad, maar ze zijn niet strikt gebonden aan een bepaalde groep. Dat komt ook tot uitdrukking in de groepsaanduiding op het omslag. De serie bestaat uit de boekjes 5/6, 6/7, 7/8 en 8. Met werkboekje 5/6 kan al naar gelang het niveau van de kinderen gestart worden in het begin of in de loop van het cursusjaar in groep 5. Een deel van de kinderen kan het boekje in groep 6 voltooien, waarna ze verder kunnen werken met boekje 6/7, etcetera. Naast deze serie voor TAAL is er een serie werkboekjes voor BEGRUPEND EN STUDEREND LEZEN voor dezelfde groepen. Voor de groepen 3 t/m 5 zijn er de werkboekjes PLUSTAAK TAAL/LEZEN 3/4 en 4/5.

De werkboekjes zijn als aanvulling en verrijking te gebruiken naast iedere taalmethode. Zoals de naam aangeeft is de serie bedoeld voor kinderen die voor dit vakgebied wat meer aan kunnen. Welke kinderen dit zijn kunt u, behalve op basis van uw eigen inschatting, bepalen met behulp van de toetsen uit de methode en de gestandaardiseerde toetsen. Landelijk gezien zijn dit de kinderen die volgens de CITO-toetsen tot de 10 à 25 % beste leerlingen behoren.

Het zijn juist deze kinderen die veelal eerder met hun werk klaar zijn dan de anderen. Ze maken ook weinig fouten. De reguliere leerstof bevat voor hen weinig uitdaging. Ze behoeven zich veelal niet echt in te spannen. Met PLUSTAAK TAAL hebben deze kinderen elke week een eigen extra taak. Deze taken zijn best pittig. Ze zullen zich er echt voor moeten inspannen. Maar het is juist de bedoeling dat ze er zelfstandig uit proberen te komen. Het kan geen kwaad om de kinderen af en toe een beetje op gang te helpen. En als ze bij het maken van de opdrachten eens tegen hun eigen grenzen oplopen en fouten maken, kan dat zeker geen kwaad. Juist van hun fouten kunnen deze kinderen het nodige leren.

Het is ook mogelijk de kinderen gezamenlijk aan bepaalde opdrachten te laten werken. Met name bij opdrachten waar ze in eerste instantie zelf niet uitkomen biedt samenwerking extra mogelijkheden.

Het is niet noodzakelijk vast te houden aan de volgorde van de taken zoals ze in het boekje staan. Hoewel de eerste taken gemakkelijker zijn dan de laatsten, is de moeilijkheid van een taak mede afhankelijk van de methode die gebruikt wordt. U kunt daarom afwijken van de volgorde van de taken. U kunt dit ook aan de kinderen zelf overlaten. Als ze een taak erg moeilijk vinden, kunnen ze deze tot later in het jaar bewaren. Op het werkoverzicht achterop het werkboekje kunnen de kinderen bijhouden aan welke taak ze bezig zijn. U kunt hierop ook zelf aangeven welke taken de kinderen moeten maken en de taken die klaar zijn aftekenen of met een beloningsstickertje afplakken.

Met behulp van het antwoordenboek kunnen de kinderen een groot deel van de taken zelf nakijken. Hoewel PLUSTAAK TAAL door de kinderen geheel zelfstandig is door te werken, raden wij u aan hun vorderingen toch goed te volgen. Het zal voor de kinderen een extra stimulans zijn om zich in te spannen deze opdrachten met een betrekkelijk hoge moeilijkheidsgraad goed te maken.

PLUSTAAK biedt u de mogelijkheid om ook eens extra aandacht te besteden aan de meer getalenteerde kinderen. De meeste opgaven lenen zich uitstekend voor overleg, discussie en uitwisseling van ideeën. Dit maakt het mogelijk en zinvol om kinderen samen aan een taak te laten werken, of de antwoorden met elkaar te laten vergelijken. Dit biedt tevens diverse aanknopingspunten om het werk met de kinderen te bespreken, wat het leereffect zeker ten goede zal komen. In zo'n gezamenlijke bespreking kunt u verder op het gemaakte werk ingaan.

- Laat de kinderen vertellen hoe ze een opdracht aangepakt hebben.
- Zijn er nog andere antwoorden mogelijk?
- Laat verschillende antwoorden met elkaar vergelijken. Welke is de beste? Waarom?
- Bespreek de door de kinderen geschreven teksten. Kijk samen hoe de tekst nog verbeterd kan worden. Een leuke tekst kan vervolgens worden verbeterd en gepubliceerd, bijvoorbeeld in de schoolkrant.

We wensen u en uw leerlingen veel plezier met het gebruik van PLUSTAAK.

105

100

95

90

85

80

75

70

65

60

55

50

ISBN 90 5300 032 1
1312

DELUBAS